

peccare, opponitur perseverantia, unde si iustus perseverantiam donum de condigno mereretur, Deus non permitteret ipsum cadere in peccatum.

221 Secundo id probat in corpore articuli, hac ratione a priori: Quod pertinet ad principium meriti, non cadit sub merito, ut dictum est de prima gratia, qua quis est principium omnis meriti, sub merito non cadit: Sed perseverantia pertinet ad principium meriti, dependet enim solum ex divina motione, qua est principium omnis meriti: Ergo non cadit sub merito, sed si quis eam a Deo accipit, gratis & absque ullo merito accipit. Ubi, ut recte observat Cajetanus, S. Doctor non loquitur de quacumque motione gratiae, sed de motione Dei, quatenus est conservativa gratiae; sic enim non potest cadere sub merito, quia est continuatio primae productionis, & entitativa ipsamet primae productionis, seu infusio gratiae, quae non potest cadere sub merito, cum sit principium omnis meriti. Sicut ergo nemo potest de condigno mereri suam conservantiam, quia conservatio non est actio distincta a creatione, quae non cadit sub merito sed est ipsa creatio continuata, ut docet D. Thom. 1. p. qu. 104. art. 1. ad 4. dicens: *Conservatio rerum a Deo, non est per aliquam novam actionem, sed per continuationem actionis qua dat esse; ita similiter perseverantia non potest cadere sub merito de condigno, quia est ipsa conservatio gratiae, quae non ponit in numero cum prima ejus productione, sed ad illam pertinet & reducitur, sicut conservatio ad creationem.*

222 Contra hanc rationem D. Thomae, & nostram conclusionem tres fieri possunt instantiae: Prima est, Augmentum gratiae dependet ex motione Dei; Sed hoc non obstanter, potest cadere sub merito etiam de condigno, ut art. 7. ostendimus: Ergo & donum perseverantiae, tametsi dependat ex motione Dei.

223 Secunda: Christus Dominus meruit continuationem unionis hypostaticae cum humanitate, quamvis unionem hypostaticam non potuerit mereri: meruit etiam unionem animae cum corpore, factam in resurrectione, licet ab initio talem unionem mereri non potuerit: Ergo licet homo primam gratiam a principio mereri non possit, bene tamen continuationem gratiae usque in finem, quam dicit donum perseverantiae.

224 Tertia: Qui potest mereri majus praemium, potest & minus: Sed homo potest de condigno mereri beatitudinem supernaturalem, subindeque perpetuitatem gloriae, in illa contentam, quae est nobilior & praestantior quam perseverantia in gratia: Ergo a fortiori illam poterit de condigno mereri.

225 Haec tamen parum urgent, & ex supradictis facile dilui possunt. Ad primum enim instantiam respondetur, quod licet augmentum gratiae dependat ex motione divina, habet se tamen ut terminus respectu meritorum precedentium, quod non habet donum perseverantiae, cum sit ipsa conservatio gratiae, quae, ut diximus, non ponit in numero cum prima ejus infusione, quae est primum principium meriti.

226 Ad secundam nego Antecedens: Christus enim non meruit continuationem unionis hypostaticae, quia continuatio huius conservatio illius unionis dependet ex prima actione Dei unitiva, immo est eadem actio continuata: unde sic ut non potest cadere sub merito ut prima unio, ita neque ut continuatio huius conservatio. Similiter prima unio animae Christi ad corpus, non potuit cadere sub ejus merito, quia ante illam unionem Christus non erat: de secunda autem facta in resurrectione, potest dici quod cadit sub merito, quia antea Christus fuit merens, & illa secunda unio animae & corporis non est facta ex vi primae actionis unitivae. De quo in Tractatu de Incarnatione.

227 Ad tertiam distinguo Majorem: qui potest mereri majus praemium, potest & minus, ceteris paribus, concedo: si cetera non sint paria, nego: magnum autem inter perpetuitatem gloriae, & perseverantiam in gratia, intercedit discrimen; nam perseverantia patriae se tenet ex parte termini meriti: perseverantia vero via ex parte principii, ut docet D. Thomas hic art. 9. in corp. & in resp. ad 2. ubi ait: *Ad secundum, dicendum, quod perseverantia qua erit in gloria, comparatur ad motum liberi arbitrii meritorium sine termino, non autem perseverantia via.*

228 Dico secundo: Iustus non potest mereri de condigno donum perseverantiae, si meritum de condigno stricte & proprie usurpetur: bene tamen si large & improprie accipiatur.

Prima pars, quae est contra Suarez, Bellarminum, Valentianum, & alios Recentiores, sequitur evidenter ex supradictis: ostendimus enim ex Conciliis, & SS. Patribus donum perseverantiae gratis a Deo donari: Sed quod cadit sub merito de condigno, stricte sumpto, non gratis donatur; cum nullam meritum possit intelligi sine ordine ad praemium: Ergo iustus non potest mereri donum perseverantiae, merito de condigno stricte & proprie sumpto.

229 Nec sufficit dicere, quod meritum de condigno est meritum secundum quid: nam licet meritum de condigno, comparative ad meritum de condigno, sit imperfecte me-

ritum, tamen absolute meritum est, quia dicitur ius in homine, & indaquit debitum amicabile in Deum. Unde quavis Semipelagianus (ut in Tractatu de heresi Pelagiana ostendimus disp. 2. art. 4.) non condignum, sed solum congruum meritum in operibus naturae respectu primae gratiae constituerent, nihilominus SS. Patres contra ipsos disputantes, ex hoc inferbant, quod gratia non daretur pure gratis, sed ex aliquo debito, seu iustitia, saltem imperfecta; quia ut ait August. de praedestinatione Sanctorum c. 6. *Dari aliquid gratis, est dari pro nihilo.* Unde c. 2. ejusdem libri dicit Semipelagianus non recessisse ab illa sententia Pelagii, damnata in Concilio Ralentino, qua asserbat gratiam secundum merita nostra dari, & ex iustitia, non vero ex misericordia, & liberalitate concedi. Item Fulgentius libro de gratia Christi c. 18. sic dicitur: *si autem nostrum est velle credere, prorsus gratia Dei incipit adjuvare, iniuste gratia dicitur, quia non gratis datur homini, sed bona retribuitur voluntati.*

Hec etiam pars probata manet ratione D. Thomae supra exposita: quod enim pertinet ad principium meriti, non cadit sub merito, etiam de condigno: cum principium meriti neque de condigno, neque de condigno ullosum promereri possit, ut patet de prima gratia, quam, quia est principium meriti, nullus nec de condigno, nec de condigno mereri potest, si meritum congrui proprie & stricte accipiatur, sicut art. 7. ostendimus: Ergo si donum perseverantiae ad principium meriti pertinet, sub merito etiam de condigno, proprie accepto, cadere debet.

Quod vero possit cadere sub merito de condigno large & improprie sumpto, ex dictis etiam manifestum relinquitur. Nam omne opus amicabile, & dispositio ad illum, large & improprie meritum de condigno dici potest: Sed multi iusti impetrant a Deo suis bonis operibus & orationibus perseverantiam in gratia, & disponuntur etiam ut Deus gratis, & misericorditer ipsis tale donum largiatur: Ergo multi iusti merentur perseverantiam in gratia, merito de condigno large & improprie sumpto, quod infallibile non est, quia oratio non impetrat nec meretur infallibiliter, nisi sit perseverantia, ut docet S. Thom. 2. a. qu. 83. art. 15.

De hoc merito intelligendus est Augustinus, dum lib. 23 de dono persever. c. 6. ait: *Hoc Dei donum simpliciter emereri potest, sed cum datum fuerit, amici conculcaverit non potest: nam adverbium illud, simpliciter, aperte declarat, ipsum ibi loqui de merito large & improprie sumpto, & prout idem significat quod impetratio. Perseverantia enim donum, precibus & bonis operibus posse a Deo impetrari, docet ibidem cap. 1. & sequentibus, ubi ait quod nos illud petimus utiliter a Deo in oratione dominica, & supradictum dicimus Adventum regnum eorum: immo ibidem a capite secundo usque ad sextum probat ex Cypriano, in omni petitione illius orationis, praeterquam in illa, *Dimittite nobis debita nostra*, tale donum a Deo postulari.*

ARTICULUS X.
Utrum temporalia bona cadant sub merito.

PRO resolutione huius difficultatis breviter observandum est, quod res bona temporalia dupliciter posse considerari, nempe secundum se, & prout conducunt ad vitam aeternam. Recolenda est etiam divisio meriti in meritum de condigno, quod est tale simpliciter, & in meritum de condigno, quod comparative ad meritum de condigno, est meritum imperfecte tantum & secundum quid. His praemissis

Dico primo: Si bona temporalia secundum se spectentur, iustus ea non meretur de condigno, Ita D. Thom. hic art. 10.

Probatur primo: De ratione meriti de condigno est quod ordinetur ad praemium, tamquam medicum ad finem, & via ad terminum: Sed bona opera iustorum, a gratia & caritate procedentia, cum sint ordinis supernaturalis, nequeunt ordinari ad bona naturalia & temporalia, tamquam ad finem & terminum: Ergo iusti per bona opera alia bona de condigno non merentur, nec illa apud Deum proprie computantur iustis in praemium, sed quando expedit, quasi pro corollariis, seu confectionis dantur, juxta illud Matth. 6. *Hac omnia adjiciuntur vobis.*

Confirmatur: Meritum de condigno, & praemium, debent esse ejusdem ordinis: Sed bona temporalia, & bona opera iustorum, a gratia & caritate procedentia, sunt diversi ordinis, cum illa sint inter ordinem naturae, ista vero pertineant ad ordinem gratiae: Ergo, &c.

Probatur secundo: Si iusti bona temporalia secundum se spectata de condigno mererentur, cum meritum de condigno apud Deum infallibiliter consequatur suum praemium, iusti semper plus haberent bonorum temporalium quam peccatores: cujus tamen oppositum quotidiana demonstrat experientia: bona enim temporalia & mala similiter se habent ad bonos & malos, secundum illud Eccles. 9. *Universa aequo eveniunt iusto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimam, & sacrificia contemnentem.* Dico

236 Dico secundo: Iustus potest sibi bona temporalia secundum se spectata de condigno promereri. Ita D. Thomas art. citato, ubi sic loquitur: *si autem considerentur huiusmodi bona secundum se, sic non sunt simpliciter bona hominis, sed secundum quid, & ita non simpliciter cadunt sub merito, sed secundum quid: Ad meritum de condigno est meritum secundum quid: Ergo ex D. Thomae iusti possunt mereri de condigno bona temporalia, secundum se spectata. Immo etiam ipsi peccatores, per opera bona moraliter, talia bona de condigno interdum merentur, ut idem Sanctus Doctor affirmat in 2. dist. 27. q. 1. art. 4. dicens: *Frequenter, ut Gregorius dicit, Deus in hoc mundo remunerat eum qui praemium futura gloria non meretur, ut nullum bonum irremuneratum inveniat.* Et lib. 4. de regimine Principum cap. 4. 5. & 6. cum dicit Augustinus in libro de civitate Dei ostendit, Romanos mundum subjugasse, & dominium ac imperium meruisse, ob amorem patriae, zelum iustitiae, & singularem pietatem, ac civilem benevolentiam.*

237 Dico tertio: Iustus potest de condigno mereri bona temporalia secundum quod ad vitam aeternam conducunt. Est etiam S. Thomae art. citato dicens: *Temporalia bona, prout sunt utilia ad opera virtutum, quibus perducimur ad vitam aeternam, directe & simpliciter cadunt sub merito, sic-*

ut & augmentum gratiae, & omnia alia, quibus homo ordinatur ad perveniendum in beatitudinem.

Ratio etiam id suadet: Eodem enim merito quo quis meretur finem, meretur etiam media conducentia ad talem finem: Sed iustus per bona opera meretur finem, nempe vitam aeternam merito de condigno: Ergo eodem merito meretur bona temporalia, prout ad vitam aeternam conducunt.

Nec obstat quod bona temporalia, secundum se considerata, non sint simpliciter bona, sed solum secundum quid: cum hoc enim stat, quod si spectantur, prout sunt media ex divina ordinatione iustis conducentia ad beatitudinem, sint simpliciter bona: medium namque participat bonitatem finis, & sic quando finis est simpliciter bonus in se, media dici possunt simpliciter bona; beatitudo autem est simpliciter bona.

Sed hic breviter observandum est cum D. Prospero sentent. 219. quod Deus non semper confert ea bona temporalia quae postulamur, sed vel illa, vel alia magis ad salutem & vitam aeternam conducentis: *Fidelis, inquit, supplicat pro necessitatibus huius vitae, & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur: quid enim infirmo sit utilius, magis novit medicus quam agrotus.*

TRACTATUS DECIMUS
DE VIRTUTIBUS THEOLOGICIS.

A Quaestione 1. secunda secunde D. Thomae, usque ad 47.

P R A E F A T I O.

Ritus in rebus Christiani culmine fundamenta consistunt, id est in fide, spe, & caritate, inquit Zeno Veronensis Serm. de fide, spe, & caritate. Fides immorum religionis fundamentum, cui cetera virtutum dona inniuntur, & qua firma sunt, rerumque sperandarum substantia & hypostasis, primum inchoatibilem veritatem accollit, ad quam spes suspirat, quam caritas complectitur, & tanquam aeterni luminis umbra, obscurior radius, ut longius proceat lux, in obscuriorem radium desinit, immensum lucem beatis mentibus, ob aspiraverit dies, & inclinata fuerint umbra, paratam, obscuritate quadam, non extinguit, sed culodit: ut inaccessibleis aeterni luminis splendores, in umbris fidei postea, ferre possint bene aspicere. Bona fidei umbra, quae lucem temperat oculo caliganti, & oculum preparat luci. Spes, quam idem Zeno fidei gloriam, & Hilarius maximum fidei stipendium appellant, cui praesentia subjacet & succedit illa, quae contentum ista, quia sua esse praesumit, desiderii languens, manus & brachia ad aeternam pulcritudinem tenentis videri, aut alterius vicibus occultantur sese & praesentis, ut sui desiderium accendat: ad quam eo vehementius nupromissam, & ex parte exhibitam certat, ut iam aliquid etiam ultra spem audeat: cum sola spe gaudet, & inter possessum & expectatum affectus dividit, sentitque possessionis gaudium, & spei desiderium.

Caritas quam fides concipit, & ad quam spes currit (inquit Cassiodorus utraque felicitis, fidei umbras praetergressa, & spei Deum sentit. Hac enim felix & caelestis gloriæ, quod animam supra seipsum, supra mortaliam, bene supra caelestis eruginum rapitur, & a se labitur, ut aeterna pulcritudine, quam fides ostendit, spes operat, caritate fruatur.

Hanc igitur virtutem triplicem, qua ut triplici religionis vinculo, aut nunquam solvendo fumento, homo Deo devincitur, intelligit: sunt enim quadam ingeniorum temperamenta, & quae varias res, veluti varia continentia, apparent. Ingenii sui gustum consulo: quae enim exhibeo, superioribus simillima sunt; argumentum non ignobilis, methodus eadem, idem Angelicus ubi, & ut ipse Doctor Sanctus loquitur, connaturalitate, sentiunt. Vale, opo ut qua de virtutibus scribam, ne dum intelligas, sed & sentias.

DISPUTATIO PRIMA.

ARTICULUS PRIMUS.

De Objecto Fidei.

Quodnam sit objectum fidei?

Ad quaestione 1. D. Thomae.

§. 1.

Præmittuntur quae apud omnes sunt certa.

Cum fides, sicut omnis alius habitus, a suo objecto specificetur, ut manifestum habeamus ejus naturam, quod sit ejus objectum, prius inquirendum est, & explicandum. Unde sit

Notandum primo, hoc nomen Fides varie a sacris Scripturis usurpari. In primis enim fides in Scriptura & Patribus sumitur pro fidelitate, quae est virtus voluntatis, praebens constantiam in servandis promissis & conventionibus; cui primo impositum fuisse nomen fidei, distamque esse fidem, quia Per eam fit quod dicitur, docent S. Augustinus Epist. 19. cap. 2. in fine; & Ildorus in libro Ety-mologiarum. Ita sumitur Ilaie 11. cum de Messia venturo praenuntiatur: *Erit fides civitatum rerum ejus; & ad Roman. 3. cum dicitur: Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit? Juxta hanc acceptionem Deuter. 32.*

Deus dicitur esse fidelis; & Matth. 25. & 1. ad Corinth. 4. vocatur servus, & dispensator fidelis, ille qui satisfacit obligationi bene ministrandi & dispensandi. Secundo fides sumitur pro veracitate, ut Jeremias 7. *Perit fides, & ablata est de ore eorum: Apoc. 1. Christus appellatur Testis fidelis, id est verax.* Tertio pro fiducia, Jacobi 1. *Populus autem in fide, nihil habentis.* Et Matth. 8. *Quid timidi estis modice fidei?* Ubi sermo est de Apollolis naufragium timentibus: timor autem opponitur fiducia, ut docet S. Thomas in 3. dist. 26. qu. 1. art. 3. ad 5. Quarto sumitur pro conscientia, seu iudicio pratico de agendis, ad Roman. 14. *Quod non est ex fide, peccatum est, id est quod non est ex conscientia, seu iudicio. statuentem licitum esse id quod agitur, peccatum est, ut ibidem interpretatur S. Thomas.* Quinto pro fidei objecto, & doctrina: Apoc. 2. *Non negasti fidem meam:* Act. 6. *Multa turba obediens fidei, id est doctrinae per Apostolos annuntiatae.* Et in Symbolo Athanasii, precipuis Trinitatis & Incarnationis veritatis explicatis, subditur: *Hac est fides Catholica, quam nisi quisque soliditer firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.* Denique fides sumitur pro habitu, vel actu supernaturali intellectus, quo veritatis a Deo revelatis, propter ipsius revelationem & auctoritatem, certo quidem, sed inveniendae assentitur: & hoc dicitur fides Theologica, quam Apostolus ad Hebraeos 11. sic describit: *Est autem facta sperandarum substantiarum verum, Græce veritatis, id est basis & fundamentum spei (ideo enim speramus bona supernaturalia, quia per fidem certo tenemus illa non esse a Deo promissa) argumentum non apparentium, vel ut in Græco est, *ἀσφάλεια* & *ἀετιότης*, id est convictio, & certissima persuasio eorum rerum que non videntur, neque clare apparent, creduntur tamen, quia a Deo revelatae sunt. Quibus verbis certitudo, & obscuritas fidei designatur: certitudo quidem voce *ἀσφάλεια*, id est convictio; obscuritas vero per id quod additur *ἀετιότης*, id est non visorium, seu non apparentium. De hac ergo fide Theologica in presenti disputamus, & quodnam sit ejus objectum inquirimus. Pro cuius resolutione*

Secundo notandum est, seu ex disputatione prececedenti ad totam Theologiam recedendum, objectum alicujus habitus vel potentia dividit in objectum materiale, & in objectum formale: objectum materiale comprehendit illud omne quod per talem habitum vel potentiam attingitur: objectum vero formale est id quod per se & ratione sui attingitur, a potentia, vel habitu; dividiturque in objectum formale quod, & objectum formale quo: primum est ratio illa que per se & ratione sui attingitur a potentia vel habitu, & cetera ratione illius attinguntur; secundum vero est ratio illa sub qua potentia vel habitus attingit objectum, seu id quo mediante ad illud terminatur: v. g. in potentia visiva objectum formale quod, est color, quia ille per se, & ratione sui ab oculo percipitur; objectum formale quo vel sub quo est lux, quia mediante luce visus percipit colores; objectum vero materiale est omne corpus coloratum, quia omne corpus quod est affectum colore, a visu percipi potest.

Notandum tertio, in Deo triplicem posse distingui veritatem, primam in essendo, secundam in cognoscendo, tertiam in dicendo. Veritas in essendo, est ipsa transcendentalis veritas, que est passio cujusdamque entis, & invenitur in Deo, ratione cuius dicitur verus Deus: id est habens veram Deitatem, per quam a falsis diis distinguitur. Veritas in cognoscendo est ipsa veritatis cognitio, & in Deo est summa & infinita ejus sapientia, ratione cuius omnia cognoscit ut sunt in se, & in nullius rei cognitione falli potest. Veritas in dicendo est propositio seu inclinat ad dicendum verum; & hæc in nobis est virtus moralis, residens in voluntate; & in Deo est summa illius inclinatio & propositio ad dicendum verum, ratione cuius neminem fallere potest, sicut ratione suæ infinite sapientia, a nemine potest falli. His præmissis, & relictis variis Auctorum sententiis, quia ita confuse loquuntur, ut difficile sit conjicere quid velint: ut D. Thomæ, & discipulorum ejus doctrina explicetur, fit

§. II.

Resolvitur difficultas proposita.

Dico primo, objectum formale quod fidei esse Deum sub ratione primæ veritatis in essendo, subindeque sub ratione Deitatis.

Prima pars probatur primo ex D. Thomæ hic art. 1. dicente, Deum se habere ad fidem, sicut sanitas se habet ad medicinam: Sed sanitas est objectum formale quod medicina: Ergo Deus est objectum formale quod fidei.

Probatur secundo ratione fundamentali, quam ibidem insinuat S. Doctor: Illud dicitur objectum formale quod alicujus potentia vel habitus, quod per se primo attingitur, & in ordine ad quod cetera respiciuntur; ut patet in exemplo adducto: nam quia medicina per se primo sanitatem respicit, & nihil considerat nisi in ordine ad

illam, sanitas est objectum formale quod medicina: Sed fides per se primo Deum respicit, & omnia que attingit considerat in ordine ad Deum, ut docet D. Thomæ hic art. 2. ad 1. his verbis: *Et que pertinent ad humanitatem Christi, & ad sacramenta Ecclesie, vel ad quascunque creaturas; cadunt sub fide in quantum per hæc ordinantur ad Deum.* Et similiter dicendum est ad secundum de omnibus illis que in sacra Scriptura traduntur. Et 1. p. qu. 1. art. 7. Omnia (inquit) perveniuntur in sacra doctrina, sub ratione Dei, vel quia sunt ipse Deus, vel quia habent ordinem ad Deum. Nec obstat quod ibi loquatur de objecto Theologie, quia ut idem S. Doctor subjungit: *Idem est subiectum principiorum & totius scientia: fides autem est habitus primorum principiorum respectu Theologie, ut docet ibidem art. 2. dicens: Sicut musica credit principia tradita sibi ab Arithmetico, ita doctrina sacra credit principia revelata sibi a Deo.*

Confirmatur ex Apostolo ad Ephes. 1. ad Colos. 2. ubi aperte docet totam summam fidei nostræ, ac nominatim ipsam Incarnationis mysterium, ad Dei agnitionem referri: quod etiam eleganter declarat Augustinus lib. 11. de civitate Dei cap. 2. pulchra oratione affirmans ipsam etiam Christum hominem esse viam, qua fides pervenit ad Dei cognitionem. *Ut mens in fide (inquit) scientiam ambularet ad veritatem, ipsa veritas Deus, Dei filius, homine assumpto, non Deo consumpto, eandem construat ac fundavit fidem, ut ad Deum iter esset homini, per hominem Deum. Hic est enim mediator Dei & hominum, per Christum Jesum: Per hoc enim mediator, per quod & homo, per hoc & via. Quia si iter eum qui tendit, & illud quo tendit, via media est, spes est perveniendi, si autem abste, aut ignoraret qua eumdem sit, quod præstet posse quod eumdem sit? Sola est autem adversus omnes errores via manifestissima, ut idem ipse sit Deus & homo. Quo iter, Deus: que iter homo.*

Confirmatur amplius, cum Deus ut Deus inter omnia que fides credit sit quid præstantissimum, & per alia omnia que creduntur, magis ac magis nobis innotescat, dubitari non potest, quin ex natura ipsa fidei, omnia alia que creduntur eo in se, ut magis ac magis Deus a nobis per fidem cognoscatur: siquidem fides in hujus vite caligine, instar lucerne nobis est, ad cognoscendum Deum, donec dies beatitudinis eluceat, & Lucifer oriatur in cordibus nostris, ut ait S. Petrus Epist. 1. cap. 1. Est igitur Deus objectum formale quod nostræ fidei.

Probatur tertio: Omnis virtus Theologica habet pro objecto quod ipsam Deum; religio enim non est virtus Theologica, quia licet respiciat Deum, non tamen ut objectum quod, sed solum ac objectum cui cultum exhibet: propheta etiam, licet habeat Deum pro objecto cui (nam Deo revolant assentitur) quia tamen non habet Deum pro objecto quod, sed rem temporalem, non est virtus Theologica, ut docet S. Thomæ in 3. dist. 27. q. 2. art. 3. questione. 1. ad 4. Sed fides est virtus Theologica, ut omnes concedunt: Ergo respicit Deum ut objectum formale quod.

Id confirmant Valentia, Sylvius, & alii ex Scriptura, 9 appellante fidem Theologicam, *Fidem Dei* Marci 11. *Habere fidem Dei.* Sed hæc probatio non urget: nam ibi potius per fidem Dei, phrasi Hebraica, significatur fides magna & heroica, ad quam Christus Apostolus ibi hortatur: simili modo quo montes altissimi, & cætri procerissimæ, vocantur in Scriptura *montes Dei, & cætri Dei.* Eodemque sensu intelligendum patet illud de Christo dictum, *Luce 6. Erat perfectissimus in oratione Dei,* id est in oratione jugi & valde ferventi: utitur enim Hebræi frequenter hæc loquendi formula, ad exprimens gradum superlativum, quo carent; & Evangelista quamvis alia lingua scripserint, excepto Matthæo, habent interdum Hebræismos, ut observant ejus lingue periti.

Secunda pars conclusionis, que assertit Deum, sub ratione primæ veritatis in essendo, esse objectum formale quod fidei, colligitur etiam ex D. Thomæ hic art. 1. in argumento *sed contra*, ubi ex S. Dionysio cap. 7. de divinis nomin. ait: *Fides est circa simplicem, & semper existentem veritatem.* Sed id circa quod fides est, ejus est objectum quod; & veritas simplex & semper existens, est prima veritas in essendo: Ergo Deus, sub ratione primæ veritatis in essendo, est objectum formale quod fidei.

Ratio etiam suffragatur. Nam Deus sub diversâ ratione est objectum quod fidei, & caritatis: Sed hæc non est alia quam ratio primæ veritatis in essendo, que diversâ est a ratione summe bonitatis, sub qua est objectum caritatis: Ergo &c.

Confirmatur: Fides est virtus existens in intellectu: Ergo cum objectum intellectus sit verum, fides sum objectum, nempe Deum, sub ratione primæ veritatis in essendo respicit.

Confirmatur amplius: Deus secundum rationem Deitatis (subindeque secundum rationem primæ veritatis in essendo, que ut fecim dicemus, est ipsa Deitas cum aliqua habitudine ad intellectum) est objectum formale quod beatitudinis, ac visionis Dei, Ergo & fidei. Consequentia patet:

patet: Tam quia fidei succedit visio: Tum etiam quia fides est impressio seu participatio scientiæ divinæ, subindeque idem habet objectum formale quod, variata tantum ratione clari & obscuri.

Ex his probatur manet tertia pars: Veritas enim in essendo non addit aliquam perfectionem supra Deitatem, sed ipsammet Deitatem alio modo significat, nempe cum quadam habitudine ad intellectum, sicut verum in creatis non addit aliquid supra ens, sed ipsam rationem entis, ut dicitur habitudinem ad intellectum, exprimit: Ergo sicut objectum intellectus, tamen verum esse asseratur, dicitur etiam esse ens, ita & objectum formale quod fidei, licet asseratur esse Deum ut verum, seu sub ratione primæ veritatis in essendo, tamen dici potest esse Deum ut Deum, seu sub ratione Deitatis. Unde ait Cajetanus hic art. 1. §. ad evidentiam, non sunt diversa, Deum esse objectum fidei sub ratione Deitatis, aut primæ veritatis.

Dico secundo, objectum formale sub quo fidei est veritas prima in dicendo, non præcise sumpta, sed ut connotas primam veritatem in cognoscendo, seu summam & infinitam Dei sapientiam, ratione cuius in seipso falli nequit.

Prima pars est D. Thomæ hic art. 1. in corp. ubi ait fidem non assentiri alicui, nisi ut a Deo. Et qu. 14. de verit. artic. 8. ad 16. aliter testimonium veritatis prima se habere in fide, ut principium in scientiis demonstrativis: principia vero in scientiis, cum sint veluti lux, qua illuminantur & manifestantur conclusiones, sunt ratio formalis sub qua, non docent Philosophi in Logica, & Metaphysica: Ergo juxta D. Thomam ratio formalis sub qua fidei est divina revelatio, seu veritas prima in dicendo seu revelando. Unde in 3. dist. 29. q. 1. art. ad 2. ait: *Objectum fidei non est veritas prima, secundum quod est in re existens tantum, sed secundum quod est nobis divinitus annuntiata.*

Ratio etiam id suadet: Nam de ratione formali fidei in communi est, quod imitatur testimonio dicentis, ita quod non habeat aliud motivum ad credendum, nisi testimonium & auctoritatem dicentis: in quo diligenter attentus fidei ab assensu scientifico: Ergo fides divina debet imitari testimonio divino, & propter illud, tamquam propter motivum formale, moveri ad credendum veritatem a Deo revelatam; Sed divinum testimonium de veritatibus revelatis immediate procedit a divina veracitate, qua Deus est summe & infinite inclinatus ad testificandum & dicendum verum: Ergo divina veracitas, seu veritas prima in dicendo, est motivum, seu ratio formalis sub qua fidei. Unde in Scriptura Christus Dominus extergit a nobis fidem, proponit Dei veritatem in dicendo, tamquam illius motivum, Joan. 6. *Qui non misit verax est, & ego que audio ab eo, hæc loquor in mundo.*

Probatur etiam secunda pars: Ut testimonium Dei sit ratio formalis sub qua fidei, debet esse omnino infallibile: Sed hoc non potest habere, nisi primam veritatem in cognoscendo seu summam & infinitam Dei sapientiam connotet: Ergo testimonium Dei, seu veritas prima in dicendo, præcise sumpta, non est ratio formalis sub qua fidei, sed solum ut connotat primam veritatem in cognoscendo, seu summam & infinitam Dei sapientiam. Major est certa, cum eum fides sit omnino infallibilis, nisi debet motivo omnino infallibili. Minor vero suadet: Ut testimonium Dei sit omnino infallibile, non sufficit quod Deus non possit fallere in dicendo, sed insuper requiritur quod non possit falli in cognoscendo; ille enim qui potest falli in cognoscendo, potest alios fallere, si non ex malitia, solum ex ignorantia, ut de se patet: Sed quod Deus non possit falli in cognoscendo, provenit ex summa & infinita ejus sapientia, ratione cuius nihil ipsum latet, & seipsum, ac res omnes eodem modo quo sunt in se clare cognoscit: Ergo testimonium Dei non potest esse omnino infallibile, nisi connotet summam & infinitam Dei sapientiam, que est prima veritas in cognoscendo. Unde recte Hilarius: *Soli Deo de se credendum est, qui solus se novit.* Quibus veris certitudinem & infallibilitatem fidei, non solum in Dei veracitatem, sed etiam in suæ cognitionis infallibilitatem reducit. Et D. Thomæ infra quest. 4. art. 3. ad 2. docet quod certitudo fidei, que excedit omnem certitudinem naturalem, oritur ex eo quod imitatur testimonio Dei, qui falli non potest, seu res aliter ac sunt in se cognoscere. Et in humanis videmus, quod quamvis homo fit verax & bone scientia, & maxime inclinatur ad dicendum verum, si tamen sit ignorans, & non habeat certam notitiam rei de qua testificatur, ejus dicta nullam aut parvam fidem apud homines prudentes & sapientes inveniunt: quod manifestum indicium est, in assensum fidei humane, non solum veracitatem dicentis, sed etiam ejus scientiam & notitiam influere.

Confirmatur: Ut testimonium Dei sit formaliter motivum fidei, debet esse verum; non solum formaliter, sed etiam materialiter; id est debet habere duplicem conformitatem, alteram cum re, prout est in intellectu dicentis seu testificantis, in qua consistit veritas formalis, & aliam

teram cum re, prout est in se & a parte rei, in qua veritas materialis sita est: Sed divinum testimonium non potest habere utramque conformitatem, nisi attributum divinæ sapientiæ, seu veritatem Dei in cognoscendo connotet: Ergo præcise secundum se, & seclusa hæc connotatio, non potest esse motivum, seu ratio formalis sub qua fidei. Major est certa: nam actus fidei essentialiter exigit, quod sit tam materialiter quam formaliter verus, & ideo, ut infra dicebamus, fidei nec formaliter nec materialiter potest subesse fallium: Ergo divinum testimonium, cui fides imitatur, debet esse verum, tam materialiter, quam formaliter. Minor vero suadet: ex divina veracitate formaliter tantum inferitur, quod testimonium Dei sit formaliter verum, nam juxta doctrinam D. Thomæ infra quest. 109. art. 1. & 2. virtus veracitatis tantum inclinatur ad dicendum rem, secundum quod est in mente loquentis, in quo consistit veritas formalis, unde mentiri, quod veracitati opponitur, idem sonat ac contra mentem ire: Ergo quod testimonium Dei sit verum materialiter, id est conforme rei prout est in re, aliunde debet provenire formaliter, quam ex veracitate Dei, nempe ex ejus summa & intuitiva sapientia, per quam perfectissimam notitiam rerum omnium habet; quam proinde connotare debet, ut tam materialiter quam formaliter verum sit.

Dico tertio, objectum materiale fidei complecti omnia que divina revelatio nobis innotescunt, & que duodecim articulis Symboli comprehenduntur, vel ad eos reducuntur.

Probatur breviter: Illud est objectum materiale fidei, quod subest ejus rationi formali quæ, & sub qua, ut patet ex dictis in secundo notabili: Sed omnia que divina revelatio nobis innotescunt, & que duodecim articulis fidei comprehenduntur, substant rationi quæ & sub qua fidei, nempe primæ veritati, & infallibili ejus testimonio, seu revelationi: Ergo illa omnia sunt objectum materiale fidei.

Ex quo intelligens, Suarez disp. 2. de fide sect. 2. n. 2. & 3. & Philippum a S. Trinitate in Tractatu de virtutibus Theologicis, disput. 1. dubio 1. a veritate deviare, cum dicunt omne a Deo revelabile comprehendit sub objecto materiali adequato fidei. Nam aliud est posse esse objectum materiale fidei, & aliud esse reipsum objectum materiale fidei; ad primum enim sufficit esse revelabile, seu posse a Deo obscure revelari, ad secundum requiritur esse actu revelatum: sicut ut aliquid sit objectum materiale visus, non sufficit posse esse coloratum, sed debet esse actu tale: nos autem loquimur de objecto materiali fidei quod est, seu de eo quod est objectum materiale fidei, non autem de eo quod tantum tale esse potest.

Dices cum Suarez: Quidquid potest fide divina credi, est objectum materiale fidei: Sed omne a Deo revelabile potest fide divina credi: Ergo omne a Deo revelabile est objectum materiale fidei.

Sed facile responderetur, distinguendo Majorem: Quidquid potest proxime & complete fide divina credi, est objectum materiale fidei, concedo Majorem. Quidquid potest fide divina credi remote tantum, quia scilicet potest obscure revelari, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Omne a Deo revelabile potest fide divina credi, potentia proxima & completa, nego Minorem: potentia remota & incompleta, concedo Minorem, & nego Consequentiam.

§. III.

Præcipua objectiones solvuntur.

Objicies primo contra primam conclusionem: D. Thomæ hic art. 1. in corp. ait: *Si consideremus materialiter ea quibus fides assentit, non solum est ipse Deus, sed etiam multa alia:* Ergo, juxta D. Thomam, Deus sub ratione Deitatis, seu primæ veritatis in essendo, non est objectum formale quod fidei, sed materiale solum.

Respondeo D. Thomam ibi loqui de objecto materiali, per comparationem ad rationem sub qua, quam antea dixerat esse objectum formale: objectum vero materiale sic acceptum, comprehendit omnia ad quæ fides se extendit, sive primario, sive secundario, sive per se & ratione sui, sive per accidens & ratione alterius, & vocatur extensivum. Quare licet Deus, facta comparatione ad revelationem divinam, que est ratio formalis sub qua fidei, possit dici quodammodo objectum materiale illius, sicut calor comparative ad lucem, que est ratio formalis sub qua visus, ejus objectum materiale dicitur: absolute tamen, & per comparationem ad fidem, est objectum formale quod, quia attingitur per se primo, & non ratione alterius quod prius debeat attingi ut quod; & ratione illius cetera a fide considerantur, ut docet S. Doctor post verba in objectionem adducta, subdens: *Qua tamen (illa multa) sub assensu fidei non cadunt, nisi secundum quod habent aliquem ordinem ad Deum prout scilicet per aliquam Divinam*

Divinitatis effectus homo adhibetur ad tendendum in divi-
nam fruitionem. Unde tandem concludit, quod obiectum
fidei est quodammodo veritas prima, in quantum nihil credit
sub fide nisi in ordine ad Deum: sicut etiam obiectum medi-
cine est sanitas, quia nihil medicina considerat, nisi in ordi-
ne ad sanitatem. Ubi per ly obiectum, intelligit obiectum
formale quod, ut patet exemplo sanitatis quod adducit,
sanitas enim est ratio formalis que per se primo a medi-
cina respicitur: & per veritatem primam, significat pri-
mam veritatem in essendo, non vero in dicendo; nam de
prima veritate in dicendo, paulo superius dixerat esse ra-
tionem formalem sub qua fidei.

22 Obijcies secundo: Deus sub ratione Deitatis est obje-
ctum formale quod Theologie: Ergo secundum illam ra-
tionem non potest esse obiectum formale quod fidei. Con-
sequenter videtur legitima: cum enim habitus specificen-
tur ab obiectis formalibus, duo habitus specie distincti,
quales sunt fides & Theologia, non possunt idem obje-
ctum formale respicere.

23 Respondeo, concessio Antecedente, negando Consequen-
tiam, ad cuius probationem dico, habitus non specificari
ab obiecto formali quod, nisi prout substat rationi for-
mali sub qua: unde ut fides specie differat a Theologia,
non requiritur quod diversum obiectum formale quod
respiciat, sed sufficit quod sub diversa ratione formali
sub qua idem obiectum formale quod attingat. Quare
D. Thomas 1. p. q. 1. art. 1. ad 2. dicit quod diversa ratio
cognoscibilis, diversitatem scientiarum inducit: eandem
enim conclusionem demonstrat astrologus & naturalis, puta
quod terra est rotunda; sed astrologus per medium mathema-
ticum, id est a materia abstractam; naturalis autem per me-
dium circa materiam consideratum. Cum ergo similiter fides
& Theologia Deum, ut est prima veritas in essendo, di-
versimoda attingant, nempe sub revelatione formali &
immediata, & sub virtuali ac mediata, sunt habitus specie
diversi, licet idem obiectum formale quod respiciant.

24 Obijcies tertio: Nulla datur virtus supernaturalis, que
Deum sub ratione sapientis, vel omnipotentis respiciat
tamquam suum obiectum formale: Ergo nec ulla datur,
que pro eodem obiecto habeat Deum sub ratione prime
veritatis in essendo. Antecedens constat: alias enim, cum
virtus illa esset theologia, quia respiceret Deum in Deum,
darentur plures quam tres virtutes theologicæ. Consequen-
tia vero inde probatur, quod Deus non fit magis
attingibilis sub ratione prime veritatis ab aliqua virtute,
quam sub ratione sapientis vel omnipotentis.

25 Respondeo concessio Antecedente, negando Consequen-
tiam, & pariter. Rationem disparitatis assignat D. Tho-
mas qu. 1. de virtutibus art. 12. ad 10. ex eo quod ille
solum virtutes theologicæ admittenda sint, que vobis ne-
cessarie sunt, ut Deum tamquam finem nostrum attinga-
mus: ad hoc autem, præter fidem, que Deum ipsum tam-
quam finem cognoscimus: spem, qua nos ipsum obtentu-
rum speramus; & caritatem, qua eum diligimus, nullam
aliam requirit, per quam eundem Deum, sub ratione sa-
pientis, vel omnipotentis, respiciamus.

26 Obijcies quarto: Si fides Deum sub ratione Deitatis,
ut obiectum formale quod respiceret, esset nobilior cari-
tate, cum illa respiciat divinam bonitatem, que cum non
sit Dei essentia, sed solum aliquid ejus attributum, non
totam exprimit perfectionem quæ Deitas.

27 Sed negatur sequela: nobilitas enim potentis, vel ha-
bitus non petitur ex nobiliori obiecto in esse entis spe-
cato, sed formaliter in ratione obiecti considerato: ob-
iectum autem fidei, si formaliter in ratione obiecti con-
sideretur, non est nobilior obiecto caritatis; quia ob-
jectum caritatis est bonitas Dei ut est in se, obiectum ve-
ro fidei est Deitas prout in intellectu creato per revela-
tionem obscuram recipitur.

28 Obijcies quinto: Fides, cum non solum sit speculati-
va, sed etiam practica, ut infra dicitur, debet habere
obiectum practicum & operabile: Sed tale non est Deus
sub ratione Deitatis, seu prima veritatis in essendo: Ergo
sub hac ratione non est obiectum fidei.

29 Respondeo, concessio Majori negando Minorem: nam
ut obiectum fidei sit practicum, non requiritur quod sit
a nobis operabile, sed sufficit quod a nobis possit ob-
tineri, & quod ex illo, tamquam ex prima regula mor-
um, sumatur ratio agendorum: hoc autem modo Deus,
seu veritas prima in essendo obiectum practicum esse po-
test, cum sit noster finis ultimus, & ex sine sumatur ra-
tio agendorum.

§. IV.

Objectiones contra secundam conclusionem.

30 Contra primam partem secundæ conclusionis, in qua
diximus obiectum formale sub quo fidei esse pri-
mam veritatem in dicendo, in primis obijci potest. Illud
est obiectum formale sub quo fidei, in quod nota ratio,
ob quam credimus Deo, ultimo resolvitur: Sed ratio pro-

pter quam assentimur Deo revelanti, non resolvitur ul-
timo in primam veritatem in dicendo, sed in Deitatem,
que est prima veritas in essendo: Ergo obiectum forma-
le sub quo fidei, non est Deus ut est prima veritas in di-
cendo, sed quatenus est prima veritas in essendo. Ma-
jor patet: Minor vero probatur: Si aliquis e fidelibus
interrogetur, quare credit Deo, veritates fidei revelanti,
optimè quidem respondet, quia Deus est prima veritas
in dicendo: verum si ultra ab eo petatur: cur Deus sit
prima & summa veritas in dicendo, non aliter satisfaciet,
nisi dicendo quia est Deus: Ergo ratio ob quam assenti-
tur fidelis Deo sua mysteria revelanti, non ultimo resol-
vitur in primam veritatem in dicendo, sed in Deitatem,
sive in primam veritatem in essendo.

31 Respondeo primo negando Majorem: nam licet in co-
gnitione discursiva, seu in demonstratione propter quid,
ratio formalis sub qua sumatur ex illo principio in quo
fit ultima veritas demonstrat resolutio, in notitia ta-
men simpliciter, & non discursiva (qualis est cognitio fi-
dei, ut infra dicemus) in aliqua ratione immediata sibi
sumi potest, nec requiritur quod fiat assensus usque ad
primum principium.

32 Respondeo secundo, data Majori, negando Minorem: quia
nam ut recte ait Cajetanus hic §. his suppositis: *tunc
causas credulitatis veritas* (in dicendo) est ad quam sine
ultima resolutio: credo namque Deo, quia est ipsa veritas;
nec potest amplius queri, quare credis veritati? Nec obstat
quod Deitas, seu Dei essentia, sit virtualis causa veri-
tatis in dicendo, seu veritatis: nam ut ibidem subdit
idem Cardinalis, *Hoc non per se spectat ad causam assen-
sus, sed ad causam rei: undecumque enim proveniat quod
Deus est ipsa veritas, sit est ad hoc quod ipsi credam insal-
libiliter, quoniam a veritate non potest falsum manare. Un-
de sicut quavis albedo proveniat a natura nivis ut a
causa, cum tamen queritur, cur nix disgreget visum,
respondetur, quia est alba; & hec est ultima hujus qua-
sitionis resolutio: ita quavis veritas in dicendo, seu ve-
racitas, proveniat a natura Dei ut a causa virtuali; in
illam tamen fit ultima fidei resolutio tamquam in causam
proprium credulitatis. Ex quo patet responsio ad proba-
tionem Minoris; concessio enim Antecedente, neganda
est Consequenter: nam postquam fidelis interrogatur cur
credat Deo, respondit, quia est prima veritas in dicen-
do, sicut ibi ut fidelis; adeo ut si iterum queratur ab eo,
cur Deus sit prima veritas in dicendo, non interrogetur
ut fidelis, sed ut Theologus & sciens: unde ex eo quod
questioni illi respondeat, quia Deus est, non recte inter-
rogationem ob quam credit Deo revelanti, resoluti in Dei-
tatem, sed ad summam inde potest concludi, rationem si-
ve medium demonstrationis, quam ut Theologus habet de
illa veritate, *Deus est prima veritas in dicendo*, esse Deita-
tem. Et ratio hujus est, quia sicut in obiecto visus, li-
cet color habeat rationem a priori in essendo; nempe tem-
peramentum quatuor purarum qualitatum, ejusmodi tem-
peramentum non est prima ratio, sive primum principium
specificans visum, sed tantum ipse color, ita similiter li-
cet prima veritas in dicendo habeat in essendo, rationem
a priori, scilicet Deitatem, non tamen in causando
formaliter assensum fidei, quare omnis talis assensus in
ultimo resolvitur. Unde recte ait Cajetanus, *Etiam esse
questionem, si quis alterum interroget, cur credas prima
veritatis revelanti?**

33 Obijcies secundo: Si obiectum formale sub quo fidei
esset veritas prima revelans, fides non distinguere-
tur a prophetia; cum hæc etiam primam veritatem revelantem
ut obiectum formale respiciat, assentiantur enim Prophe-
tæ Deo revelanti, quia est prima veritas.

34 Sed negatur sequela: licet enim prophetia primam ve-
ritatem revelantem respiciat, non tamen eo modo quo fi-
des; nam fides respicit primam veritatem revelantem ob-
scure & per se petit obscuritatem, evidentiam excluden-
tem; prophetia vero nequaquam, sed indifferenter se ha-
beret ad obscuritatem vel evidentiam: unde licet in Chri-
sto non fuerit, nec potuerit esse fides, bene tamen lu-
men propheticum, seu prophetia donum, ut docet S. Tho-
mas 3. p. quest. 7. artic. 8. Præterea plures alie inter fi-
dem, & prophetiam reperiuntur differentie: nam ut idem
S. Doctor quest. 12. de verit. artic. 10. ad 4. docet, pro-
phetia perficit intellectum secundum se, fides vero ef-
fectum ordine ad affectum, ideoque illa exigit piam motio-
nem & affectionem voluntatis, non vero illa: Prophetia
datur per modum conformationis transiens, ut docet idem
Doctor Angelicus infra quest. 171. artic. 2. fides vero est
habitus in intellectu permanentis. Fides primo & per se
respicit aliquid æternum; prophetia vero aliquid tempo-
rale, tunc eodem D. Thoma in 3. dist. 24. qu. 1. art. 1.
quæstio. 1. ad 3. ubi ait: *Quamvis prophetia & fides sint
de eodem, sicut de passione Christi, non tamen secundum idem;
quia fides formaliter respicit passivum, ex parte illa qua sub-
est aliquid æternum, scilicet in quantum Deus est passivus; hoc
autem quod temporale est, respicit materialiter: sed prophetia
& aspiratio.*

Obijcies

35 Obijcies tertio: Si obiectum formale sub quo fidei ef-
set prima veritas ut revelans, daretur processus in infi-
nitum: quia enim credit Deum esse Trinum, quia Deus
revelavit, oportet quod etiam huc propositioni, *Deus
revelavit*, assentiantur; & hoc per aliquid aliam revelatio-
nem, alioquin non assentiretur per fidem; & rursus illi
revelationi per aliam revelationem assentiri debet, & sic
dabitur processus in infinitum.

36 Respondeo negando sequelam: cum enim huic articulo,
Deus est Trinus & Unus, fidelis assentitur, quia Deus re-
velavit, huic etiam propositioni, *Deus revelavit*, per eam-
dem illam revelationem assentitur: *Divinum enim testimo-
nium primo & principaliter est de seipso, & consequenter de
aliis*, inquit S. Thomas q. 14. de verit. art. 8. ad 2. con-
formiter ad verba Christi Joann. 8. dicens: *Ego testimo-
nium perhibeo de me ipso*. Sicut ergo lux Solis non solum
colores, & res corporeas, sed etiam seipsum manifestat,
ita revelatio divina, que est lux fidei, non solum divina
mysteria, sed etiam seipsum revelat.

37 Obijcies quarto: Si obscura Dei revelatio esset ratio for-
malis sub qua fidei, vel esset revelatio activa, vel pas-
siva? Non passiva, alioquin cum talis revelatio sit mera
denominatio extrinseca, vel ens rationis, tota fides per
ens rationis resolveretur. Sed nec etiam activa, quia ra-
tio formalis sub qua, debet esse intrinseca rationi qua,
sicut in omni scientia ratio assentiendi alicui conclusioni,
est ipsa ejus veritas intrinseca; revelatio autem activa,
cum sit actio divina, non est intrinseca, nec aliquid po-
nit in rebus revelatis: Ergo &c.

38 Respondeo revelationem Dei, que dicitur esse ratio for-
malis sub qua fidei, sumi pro revelatione activa, seu pro
actione Dei, ut connotante & manifestante veritates ad
fidem pertinentes. Ad probationem in contrarium dicen-
dam est, rationem sub qua debere quidem esse intrinse-
cam in scientiis, non tamen in fide; quia veritatibus re-
velatis non assentimur, nisi propter dicentis testimonium
extrinsecum: ratio vero assentiendi conclusionibus, que
in scientiis demonstrantur, est ipsa earum veritas intrinse-
ca, & scilicet, quia possunt immediate & independentem
a quocumque extrinseco cognosci.

39 Obijcies quinto contra secundam partem ejusdem con-
clusionis: Sub ratione præcisè illius veritatis Deus est ob-
jectum formale sub quo nostre fidei, cujus testimonium
est omnino verum: Sed testimonium primæ veritatis in
dicendo, etiam prædicando ab ordine ad primam veri-
tatem in cognoscendo, que est summa & infinita Dei sa-
pientia, est omnino verum, ita ut nullo modo possit
esse subesse falsum; veritas enim in dicendo, cujus testimonio
falsitas aliqua subesse potest, nec est prima nec summa;
quandocumque alia major concipi potest, nempe veritas,
cujus testimonium ita est verum, ut nullo modo possit esse
falsum: Ergo Deus sub ratione primæ veritatis in dicendo,
etiam ut præcisè a connotatione & ordine ad primam veri-
tatem in cognoscendo, est obiectum formale sub quo
nostre fidei.

40 Respondeo distinguendo Majorem: Sub ratione illius
præcisè veritatis Deus est obiectum formale sub quo, cu-
jus testimonium est omnino verum, veritate formali &
materiali, concedo Majorem; veritate quidem formali,
sed non materiali, nego Majorem. Similiter distinguo Mi-
norem: testimonium primæ & summe veritatis in dicen-
do, ut præcisè ab ordine ad primam veritatem in cogno-
scendo, est omnino verum, veritate formali, concedo Mi-
norem: veritate etiam materiali, nego Minorem, & Con-
sequenter. Solutio patet ex dictis in confirmatione pro-
bationis secundæ partis secundæ conclusionis.

ARTICULUS II.

Ad quid ultima fidei nostre resolutio, tam quoad propositionem
& revelationem credendorum, quam quoad assensum
quem fidelis eis præbet, referenda sit?

41 Cum duo ad fidem nostram concurrant, unam præsup-
positivè, & aliam formaliter, nempe propositio & re-
velatio mysteriorum credendorum, seu assensus quem fi-
deles eis præbet, duplex etiam fidei nostre resolutio di-
stinguenda est: una que sit præcisè quoad propositionem
& revelationem credendorum, per quam nimirum respon-
detur interrogationi, quare credamus hoc vel illud esse a
Deo revelatum? Altera que sit quoad assensum, per quam
respondetur ad interrogationem, quare Deo sua mysteria
revelanti assentiamur? De utraque agimus in presenti,
& inquirimus ad quid ultimo referenda sit?

42 Circa quod tres sunt præcipue Auctorum sententiæ. Pri-
ma, sed hæretica, assentit ultimam resolutionem fidei no-
stræ, etiam præcisè quoad propositionem credendorum,
nullo modo fieri in Ecclesia, sed vel in sola Scrip-
tura, vel internum Spiritus Sancti, cuiuslibet fidelis ad in-
telligendam Scripturam specialiter assentit, motum. Ita
plures & Lutherani & Calvinisti.

Secunda opinio, præcedenti extreme opposita, docet re-

solutionem ultimam fidei, non solum quoad propositionem
credendorum, sed etiam quoad assensum, fieri in auctori-
tatem Ecclesiæ, non quidem totaliter, sed partialiter.
Hanc tenent Michael Medina lib. 5. de reâ in Deum si-
de cap. 11. Cardinalis Delugo in presenti, alique Recen-
tiores extra scholam D. Thomæ.

Tertia inter utramque media, quam communiter am-
plectuntur Thomistæ, assentit ultimam fidei resolutionem,
quoad propositionem & revelationem credendorum, fieri
quidem de via ordinaria in Ecclesia auctoritatem, deter-
minantis & testificantis hoc vel illud esse a Deo revelatum,
sed quoad assensum quem fidelis præbet Deo sua mysteria
revelanti, fieri solum in primam veritatem. Unde sit

§. I.

Resolvitur prima difficultas, & error Lutherianorum
& Calvinistarum prohibetur.

43 Dico primo regulam sufficientem ad discernenda reve-
lata a non revelatis, neque posse esse solum Scri-
pturam, neque Symbolum Apostolorum, ut ei conjunctum,
neque internum Spiritus Sancti assensum, sive privatum
cujusque fidelis Spiritus Dei ad Scripturam intelligentiam,
sed solum Ecclesiam a Spiritu Sancto directam, qua
veluti organo fidelibus loquitur, & credenda proponit,
& revelat; subindeque in ipsam fieri ultimam fidei no-
stre resolutionem, quoad propositionem & revelationem
credendorum.

44 Probatur conclusio quoad singulas partes. Et in primis
quod sola Scriptura non possit esse regula nobis sufficiens
ad discernendum revelata a Deo, a non revelatis ab ipso,
videtur manifestum: quia de ratione talis regulæ est, quod
sit incorruptibilis, & quod vitari non possit: si enim vi-
tio aut corruptioni sit obnoxia, nullus erit de tali regula
securus, subindeque nec de distinctione revelationum a
non revelatis per eam facta: Sed Scriptura vitari & cor-
rumpi potest, quia additioni, truncationi, & transmuta-
tioni subiecta est, & insuper nedum hominum perversita-
te, sed & Typographorum incuria, mendis & erroribus
scatere potest, ut in tanta Codicum Hebræorum,
Græcorum, & Latinorum varietate, experientia com-
pertum est: Ergo sola Scriptura non potest esse regula
nobis sufficiens, ad discernendum revelata a Deo a non
revelatis.

45 Adde quod, sicut in politicis terrenis, ad componendas
diffidentium lites, leges in mortuis membranis scriptæ non
sufficiunt, utpote cum earum testimonia in utraque parte
extorqueantur & distrahantur, sed ad animarum judi-
cem, teste Aristotele 3. Ethic. cap. 3. recurrendum est,
qui illas interpretetur: ita in Ecclesiastica Hierarchia,
ad componendas lites omnes & controversias circa divinam
mysteriorum nostrorum revelationem, non potest haberi Scri-
ptura ut sufficiens regula; quandocumque hæretici, juxta
proprium arbitrium, applicant ad que volunt dogmata
judanda tamquam a Deo proposita, sed alia insuper ani-
mata dari debet, penes quam sit Scripturam sacram in-
terpretari, & declarare quoniam dogmata continent:
alias enim Deus minus fidelibus providisset in his que
ad salutem spectant, quam infidelibus in terrenis, vel ad
vitam civilem & politicam pertinentibus.

46 Ex quibus etiam manet probatum, quod neque Sym-
bolum Apostolorum, etiam ut divinis Scripturis conjun-
ctum, sit nobis sufficiens regula discernendi revelata di-
vinitus a non divinitus revelatis: est enim illud Sym-
bolum quædam scriptura, subindeque vitio & corruptioni
temporum similiter obnoxia, ejusque testimonia in parte
hereticorum, & partem Catholicorum distrahunt.
Quibus addo, quod sicut in speculativis, ad discernen-
dum infallibiliter verum a falso, principia universalia
non sufficiunt, etsi conclusionum sint semina, & veri-
tatem minus universalium virtualiter continent, & in
moralibus etiam, ad regulam agendorum non sufficiunt
prima principia practica naturaliter indita, quamvis ex
his leges omnes orientur: ita in nostra fide, ejus articuli
generales, in Symbolo Apostolorum contenti, etiam
ut Scripturis adjuncti, non sufficiunt ad omnia mysteria
a Deo revelata cognoscenda, quamvis virtualiter ea
omnia continent; cum præter Scripturas divinas, &
Symbolum Apostolorum, alia, nempe traditiones, a Deo
proposita sint ad credendum, ut infra patebit disput. 2.
artic. 2.

47 Quod vero neque etiam internus Spiritus Sancti assen-
sus, sive privatus cujusque fidelis spiritus Dei ad Scri-
pturam intelligentiam habeat rationem prædicte regulæ,
ex eo primò efficaciter probatur, quod regula sufficiens
ad discernendum credenda a non credendis debeat esse
non dubia, sed certa: spiritus autem ille privatus incer-
tus sit & dubius; Calviniani enim non credunt hunc spi-
ritum fuisse in Lutherano, nec Lutheranum in Calvinio, nec
ullus ex ipsis in Catholico Romano, unde incertum est
quis illorum spiritu Dei ducatur.

Secundæ

nam particularem, v. g. per S. Birlittam, vel S. Cathari-
 nam Benenensem, non vero per Ecclesiam Principes, ut per
 Prophetas, Apostolos, & universales Pastores, quos Deus
 esse voluit quasi universalia instrumenta, ad manifestan-
 dam doctrinam celestem, & quasi ceteros quosdam in hoc
 spirituali mundo Ecclesie. Secundo ex parte rei propo-
 site seu revelate, quando nimirum veritas que manife-
 statur, ad communem totius Ecclesie utilitatem & instru-
 ctionem non pertinet, nec ordinem habet ad Deum, ut
 ad obiectum formale quod nostrae fidei, verbi gratia, si
 Deus mihi revelaret numerum stellarum quae sunt in cae-
 lo, vel arenarum quae sunt in litore maris, vel ea quae
 modo sunt apud Indos & Tartaros, talis revelatio dice-
 retur privata, non solum ex parte personae, sed etiam
 ex parte materiae, seu rei quae manifestaretur & revelare-
 tur: Si vero aliquid ad communem totius Ecclesie in-
 structionem pertinens mihi patefaceret, talis revelatio ef-
 fet solum privata ex parte personae, non vero ex parte
 materiae, seu rei revelatae.

68 Notandum secundo, fidem dupliciter considerari posse:
 primo ut est Catholica, seu universalis, & spectat ad to-
 tam Ecclesiam, per totum orbem diffusam: secundo ut
 est Theologica & divina, seu quatenus respicit divinam
 veritatem revelantem, eoque testimonio innititur.

His praemisissis, facile poterit solvi difficultas propo-
 sita, quae Theologos in duas sententias extreme oppositas
 divisit: quibusdam affirmantibus revelationem privatam
 ad fidem sufficere, aliis vero id negantibus, inquam par-
 tem magis communiter inclinat Thomista. Existimo tam-
 en utraque sententiam conciliari posse, distinctione ad-
 ducta duplicis revelationis privatae, & duplicis fidei, Ca-
 tholicae scilicet & Theologicae. Unde

69 Dico primo: Si Deus, etiam ut auctor supernaturalis,
 revelaret alicui aliquid temporale, sub ratione tempora-
 lis, quod proinde ad communem Ecclesiae instructionem &
 utilitatem non pertineret, neque in Deum referretur, ta-
 lis revelatio non spectaret ad fidem infusam, supernatu-
 ralem, & Theologicam, sed ad donum prophetiae, vel
 ad aliud lumen supernaturale, per modum transiens
 communicatum.

70 Probatur prima pars: De ratione fidei, ut est virtus
 Theologica, est respicere Deum ut obiectum formale quod,
 & cetera omnia prout ordinantur ad ipsum: Ergo si ali-
 qua revelarentur a Deo sub ratione temporali, quae non
 pertinerent ad religionem Christianam, nec ordinem habe-
 rent ad Deum, non attingerentur a fide, ut est virtus
 Theologica. Consequentia patet. Antecedens probatur,
 tum ex D. Thoma lib. art. 1. dicens: *Nihil cadit sub fide,
 nisi in ordine ad Deum, tum etiam exemplum spai & cari-
 tatis, quae etiam sunt virtutes Theologicae: nam quidquid
 per ipsum operatur, & per easdem diligitur, est in or-
 dine ad Deum ut obiectum formale quod.*

71 Confirmatur: Fides in hoc distinguitur a prophetia,
 quod illa per se respicit aliquid aeternum, illa vero aliquid
 temporale, ut docet idem S. Doctor in 3. dist. 24. qu. 1.
 art. 1. questione. 1. ad 3. his verbis: *Quomodo prophetia &
 fides sint de eodem, sicut de passione Christi, non tamen se-
 cundum idem: quia fides formaliter respicit passionem ex par-
 te illa qua subest alicui aeternum, scilicet in quantum Deus
 est passus: hoc autem quod temporale est, respicit materialiter:
 sed prophetia est contra.* Ergo quando Deus revelat ali-
 quid temporale sub ratione temporali, talis revelatio non
 pertinet ad fidem, sed ad lumen propheticum.

72 Ex hoc probata manet secunda pars conclusionis, quae
 confirmari potest & magis illustrari, hoc discursu. Assen-
 sus datus revelationibus privatis ex parte materiae, non
 potest pertinere ad dona Spiritus Sancti, vel ad prudentiam
 infusam: Ergo cum non pertineat ad fidem, ut iam
 ostendimus, spectare non potest nisi vel ad prophetiam,
 vel ad aliud lumen supernaturale, per modum transiens
 collatum. Consequentia patet ex sufficienti enumeratio-
 ne: vix enim aliud assignari potest, a quo eliciatur
 talis assensus. Antecedens vero probatur: Dona Spiritus
 Sancti, & prudentia infusa, solum resident in homine ju-
 sto, & nullatenus remanent in peccatore, ut docet ex-
 pressè D. Thomas de donis infra quae. 8. art. 4. & 5. &
 1. a. quae. 68. art. 5. & de prudentia infusa est certum,
 cum nulla virtus moralis per se infusa in peccatore remaneat:
 Sed cuiuslibet homini peccatori potest fieri aliqua
 revelatio privata ex parte materiae, ut ille praebet as-
 sensum: Ergo assensus datus revelationibus privatis ex
 parte materiae, nec ad prudentiam infusam, nec ad dona
 Spiritus Sancti pertinere potest.

73 Dico secundo: Si Deus alicui in particulari revelaret
 aliqua, quae ad Christianam religionem pertinerent, & ad
 Deum ut auctorem supernaturalem reducerentur, talis re-
 velatio, quamvis esset privata ex parte personae cui fi-
 ret, pertineret ad fidem, ut est virtus Theologica, non
 vero ut Catholica est.

74 Prima pars patet ex dictis in precedenti assertionem:
 nam ut aliquid pertinet ad fidem, ut est virtus infusa
 & Theologica, sufficit quod prima veritati revelanti in-

natur, & Deum ut obiectum formale quod respiciat:
 Sed revelatio alicuius mysterii vel secreti, ad Christianam
 religionem pertinentis, alicui personae particulari fa-
 cta, esset a prima veritate revelante, & Deum obiectum
 formale quod respiciet: Ergo ad fidem, ut virtus Theo-
 logica est, pertineret.

Nec obstat quod talis revelatio a tota Ecclesia non
 proponatur, sed alicui personae privata fieret: nam
 quod aliquid ab Ecclesia ut credendum proponatur, per
 accidens se habet respectu fidei, ut virtus Theologica est,
 sicut articulo precedenti §. 1. declaravimus, & patet in
 Angelis, & primis parentibus, & aliis quibus mysteria
 fidei non ab Ecclesia propofita, sed a Deo immediate re-
 velata sunt, quae tamen hinc infusa, & virtute Theologi-
 cae credebantur. Unde quod revelatio divina privatam,
 aut publice fiat, est profus accidentale respectu fidei,
 ut est virtus Theologica, licet ut est Catholica & uni-
 versalis, ad ea tantum se extendat, quae omnibus gene-
 raliter credenda proponuntur, non vero ad illud quod ali-
 cui personae privatae revelatur.

Ex quo probata manet secunda pars, quae potest con-
 firmari ex Scriptura, nam ad Ephes. 2. fides Catholica
 dicitur edificata super fundamentum Apostolorum & Pro-
 phetarum, id est supra revelationes per eos factas in no-
 vo, & veteri testamento. Et David Psalm. 86. loquens
 spiritualiter de Ecclesiae edificio, ait: *Fundamenta eius
 in montibus sanctis, id est in Principibus Ecclesiae.* Unde
 Augustinus in Psalm. 35. *Quando oritur Sol (inquit) prius
 luce montes illustrat, & inde lux ad humilima terrarum
 descendit: sic quando venit Dominus noster Jesus Christus
 prius radiauit in altitudinem Apostolorum, prius illustravit
 montes, & sic descendit lux eius ad convallium terra-
 rum.*

Addo quod religio Christiana, & fides Catholica, debent
 proportionari in attingendo suum obiectum, cum
 fides sit fundamentum religionis Christianae. Sed religio
 Christiana solum versatur circa cultum communem quo
 fidem proteclantur, verbi gratia per usum sacramentorum,
 aut oblationem sacrificii Missae, vel per caeremonias in
 tota Ecclesia usitatas, quibus fidem nostram protella-
 mur: Ergo etiam fides, ut Catholica & universalis est,
 solum versatur circa veritates communes, toti Ecclesiae
 a Prophetis & Apostolis propofitas. Unde Sanctus Tho-
 mas infra quae. 5. art. 3. in corp. ait: *Formale obiectum
 fidei (ut Catholica est) est veritas prima, secundum quod
 manifestatur in scripturis sacris, & doctrina Ecclesiae quae
 procedit ex veritate prima.* Et quae. 171. in prologo do-
 cet ad fidem pertinere tantum ea, quae proponuntur om-
 nibus credenda. Ubi etiam loquitur de fide ut Catho-
 ca, non vero ut Theologica est. Item 1. par. quae. 1.
 art. 8. ad 2. dicit, quod fides nostra innititur revelatio-
 ni, Apostolis & Prophetis facta, qui Canonici libros scri-
 pserunt, non autem revelationi, si qua fuit aliis Doctoribus
 facta. Quod etiam de fide, ut Catholica est, debet
 intelligi.

Ex his facile solves argumenta contra precedentes
 conclusiones fieri solita: haec enim solum probant, re-
 velationes privatas tam ex parte materiae, quam ex par-
 te personae, non pertinere ad fidem: vel si fiat mentio
 de revelationibus privatis solum ex parte personae, non
 vero ex parte materiae, solum convincunt tales revela-
 tiones non spectare ad fidem, ut Catholica & universa-
 lis est: unde magis confirmant, quam infirmant nostram
 sententiam.

Ex his etiam intelliges, quod si Deus alicui personae
 privatae veritatem aliquam aeternam, & ad Christianam
 religionem pertinentem, revelaret, fide infusa & Theo-
 logica deberet credi ad eo cui fieret talis revelatio, non
 vero ab aliis quibus eam manifestaret, quia nemo pri-
 vatas revelationes tenetur credere, nisi illa a tota Eccle-
 sia ut credenda proponatur.

Querit D. Thomas art. 2. hujus questionis, an ob-
 jectum fidei sit res aliqua simplex, ut Deus, Trinitas,
 anima, mundus, Angelus, &c. vel complexum, seu
 compositum per modum enunciabilis, ut Deus est Tri-
 nus, Verbum est incarnatum, Christus non est creatura?
 Et respondet obiectum fidei dupliciter considerari posse,
 nempe ex parte rei creditae: & hoc modo est aliquid
 simplex, & incomplexum; & ex parte credentis, & hoc
 modo est aliquid complexum per modum enunciabilis:
 quia cognitio intellectus nostri est per compositionem &
 divisionem, seu, quod in idem recidit, per affirmationem
 & negationem; gratia autem qualis est fides, non destruit,
 sed potius perficit naturam. Haec doctrina D. Thomae est
 omnino certa, & circa illam nulla se offert celebris diffi-
 cultas. Unde fit

ARTICULUS IV.

Utiam obiectum fidei sit necessario verum, ita ut fidei falsum subesse non possit?

EX duplici capite concipi potest, quod fidei, ejusque
 obiecto, falsum subesse possit: primo ex parte Dei
 dicentis & revelantis, si videlicet possit mentiri, & ali-
 quid falsum nobis ut verum proponere: secundo ex par-
 te hominis credentis, si nimirum possit fide divina cre-
 dere aliquid esse verum & revelatum a Deo, quod ta-
 men esset falsum, & ab eo non revelatum, sive si possit
 uti fide divina ad eliciendum assensum falsum & erro-
 neum. Unde ad plenam & perfectam propofitam difficul-
 tatis resolutionem, haec duo paragraphis sequentibus bre-
 viter examinanda & discutenda sunt.

§. I.
 Prima difficultas resolvitur, & Deum nec per se, nec per
 alium mentiri posse, subindeque nec ex Deo dicente,
 fidei falsum subesse, demonstratur.

OLIM Priscillianite, sic dicti a Prisciliano Episcopo
 Abulensi, eorum Antesignano, blasphemantes dice-
 runt Deum esse auctorem falsitatis & mendacii: ut inde
 colligerent licitum esse nobis mentiri, & mendacium firmare
 juramento, propter servandum secretum. Unde hanc
 versum inter se dicere solabant:
Jura, perjury, scelerum prode non.
 Inter Catholicos autem aliqui affirmant, quod licet
 Deus de potentia ordinaria non possit mendacium dicere,
 bene tamen de potentia absoluta, si non per se, saltem
 per alium. Sic docent Holcot, Aliacensis, & Gabriel
 rellati a Banne hic art. 3. dub. 1. Quam sententiam, ut
 apertam blasphemiam, & manifestum errorem, alii Theo-
 logi rejiciunt & detestantur. Quare

Dico primo, Deum, etiam de potentia sua absoluta,
 nec per se, nec per alium mentiri posse, subindeque nec
 ex Deo dicente fidei falsum subesse.

Probatur primo ex Scriptura, quae non minus removet
 ad Deo mendacium, quam mutabilitatem, cum sic ait
 Numer. 23. *Non est Deus quasi homo, ut mentiar, neque
 ut filius hominis, ut mutetur:* Atqui mutatio repugnat
 Deo absolute: Ergo & mendacium. Item ibi Scriptura
 non quod de facto contingit affirmat (sunt enim aliqui
 homines, qui nunquam de facto mentiri sunt, ut Beata
 Virgo) sed describitur Dei, & hominis natura, quod
 hic ad mendacium est inclinatus, & saepius mentitur;
 Deus autem nec mentitur, nec mentiri potest quod nulli
 puro homini convenit.

Confirmatur ex Apostolo ad Hebraeos 6. ubi sic ait:
*Volens Deus abundantius ostendere immobilitatem consilii sui,
 incompofitum juramentum, ut per duas res immobilis (scilicet
 promissionem, & juramentum) quibus impossibile est men-
 tiri Deum, firmissimum solacium habeamus.* Ubi docet Deum
 ex abundantia, id est sine necessitate, addidisse juramen-
 tum promissioni suae, ut ostenderet ejus immobilitatem
 quippe quia promissio divina per se sola immobilis est,
 estque omnino impossibile mentiri Deum, sive promittendo
 solum, sive jurando: ita ut tam promissio, quam ju-
 ramentum sint due res immobiles, quibus singulari impos-
 sibile est Deum mentiri. Loquitur autem de impossibilitate
 absoluta, quia alioquin non haberemus firmissimum
 solacium, seu certissimum spem: possemus enim dubitare
 num Deus esset usus potentia sua absoluta, si de poten-
 tia absoluta mentiri posset, ut postea dicemus.

Probatur secundo ex SS. Patribus qui docent tam esse
 impossibile Deum mentiri, quam Deum non esse, aut non
 esse omnipotentem: Sed absolute impossibile est, Deum
 non esse Deum, vel non esse omnipotentem: Ergo & il-
 lum mentiri. Minor patet: Major probatur ex Athanasio
 lib. de Incarn. Verbi, ubi asserit, *Abfurdum esse dicere,
 Deum posse mentiri: si enim dicit quod periturus sumus, non
 esset Deus, si non perissimus.* Et Anselmus lib. 1. cur Deus
 homo cap. 12. *Non sequitur (inquit) si Deus vult mentiri;
 ipsum esse mentiri, sed potius Deum illum non esse.* Augu-
 stinus etiam lib. 1. de Symbolo cap. 1. haec scribit: *Deus
 omnipotens est, & cum sit omnipotens, meri non potest, falli
 non potest, mentiri non potest. Quam multa non potest, &
 omnipotens est? & ideo est omnipotens, quia non potest: nam
 si mori posset, non esset omnipotens; si mentiri, si falli,
 si inique ageret, non esset omnipotens: quia si hoc in eo esset,
 non fuisset dignus qui esset omnipotens.* Unde egregie Am-
 brosius Epist. 37. *impossibile istud (inquit) non infirmitatis,
 sed virtutis est, & manifestatis: quia veritas non recipit men-
 dacium, nec Dei virtus locutaris errorem.* Similiter D. Tho-
 mas 2. ad Timoth. a. lect. 2. super verba illa Apostoli:
*ille fidelis est, negare seipsum non potest, haec scribit: Ergo
 Deus non est omnipotens.* Cui objectioni sic respondet: *Res-
 pondet ex hoc est omnipotens, quod seipsum negare non potest:*

§. II.

Corollarium notatu dignum.

EX dictis inferes, Deum non posse esse causam specia-
 lem & directam in nobis assensus falsi & erronei, ut
 falsus & erroneus est: licet actum illum pro materiali,
 seu quantum ad entitatem & substantiam, causare possit.
 Ratio patet ex supradictis. Deus enim tam bene est pri-
 ma veritas, quam summa bonitas: Sed ex eo quod est
 summa bonitas, non potest velle & causare aliquid mali
 sub illa formalitate, etiam in nobis: Ergo etiam ex eo
 quod est prima veritas, non poterit esse causa directa &
 specialis in nobis erroris aut falsitatis, sub hac formalita-
 te, licet actum falsum & erroneum pro materiali causare
 possit. Eadem ratio convincit, Deum non posse affectu
 habitum